

Dette er nu sket med udsendelsen af bogen: *Danske pengeforhold 1914-1936*. Under udarbejdelsen af dette værk har Nationalbanken givet Cohn husly, og forfatteren har haft uhindret adgang til bankens arkiver. Alene dette giver bogen krav på interesse, og Cohn har kunnet drage mange morsomme ting frem, f.eks. at Bank of England i dagene omkring guldsuspensionen i 1931 skrev til Nationalbanken: »As to the future, I can tell you no more than you can judge for yourself about the probable course of events«. Det bedste i bogen er iøvrigt de mange morsomme skildringer af de politiske beslutninger. Navnlig gives der en god beskrivelse af spillet omkring konverteringspolitikken 1933-1935.

Hovedindtrykket af bogen bliver Cohns berettigede forsøg på at pille glorien af professor Axel Nielsen. Hvor mærkeligt det end lyder for yngre økonomer, førtes der umiddelbart efter den første verdenskrig en hidsig debat imellem på den ene side universitetets mest ansete økonom, professor Axel Nielsen, som troede på diskontopolitikken og forlangte den anvendt til værn for pengeværdien, og på den anden side Nationalbankens ledelse, repræsenteret ved dr. jur. C. Th. Ussing, der dels betvivlede diskontopolitikken effektivitet, dels var uvillig til at lade hensynet til pengeværdien gå forud for hensynet til produktion og beskæftigelse.

Cohn er nu som før på Nationalbankens parti, og Axel Nielsen får læst og påskrevet. Professoren betegnes »Nielsen«, hans sprogbrug kaldes »urimeligt vigtig« og hans krav til den økonomiske politik afvises som slet og ret urealistiske. Man kunne have ønsket, at Cohn havde begrundet denne afvisning lidt nøjere. Læseren bliver ikke rigtig klar over, om Cohns afvisning skyldes tvivl om diskontopolitikken effektivitet eller tilslutning til Ussings ord om, at »produktionsbeskyttelsen« måtte gå frem for »seddelbeskyttelsen«.

Det er anmelderens opfattelse, at Ussing havde ret. Dels fordi diskontopolitikken næppe er så effektiv, som Axel Nielsen troede. Dels fordi hensynet til pengeværdien

ikke kunne motivere en diskontopolitik, som skabte større arbejdsløshed på et tidspunkt, hvor den sociale uro kom til udbrud i mange europæiske lande, hvor de danske syndikalister havde et stærkt greb i arbejderne, og hvor den politiske påskekrise havde bragt gemytterne i kog. Først måtte der ro over feltet; siden kunne man tage spørgsmålet om pengeværdien op. Axel Nielsen har i sin Bankpolitik II (side 479) skrevet, at eftertiden let kunne få det indtryk, at Ussing stod ganske uden kendskab til tidens penge- og kreditteori. Det er der vist ikke mange, som tror. Derimod har nogle fået det indtryk, at Axel Nielsen stod ganske uden kendskab til, at den pengepolitiske afgørelse er en kompliceret hensyntagen til en lang række økonomiske og politiske mål, hvoriblandt pengeværdiens opretholdelse nok er vigtigt, men ikke nødvendigvis det vigtigste.

*Erling Olsen**

* Lektor ved Københavns Universitet.

Leif Johansen: A Multi-Sectoral Study of Economic Growth, North-Holland Publishing Company, Amsterdam 1960. 177 sider. Pris: Fl. 17.

Dette er en bemærkelsesværdig bog. Der opbygges en vækstmodel, hvor såvel produktions- som forbrugssiden indeholder en specificeret sektoropdeling. Noget sådant er ikke set før, i det mindste ikke i præcis form og med mange sektorer. Men – endnu vigtigere – alle parametre estimeres således at forf. kan anvende modellen på en konkret økonomi: Norge i begyndelsen af 50'erne.

Indledningen præsenterer undersøgelsen, giver en (for) kort litteraturoversigt (ef. forf.s oversigt i *Statsøkonomisk Tidsskrift*, 1958) samt beskriver modellens vigtigste forudsætninger. Blandt disse er (1) fuld beskæftigelse af produktionsfaktorerne; (2) kapital og arbejde fordeles på sektorer uden lags efter et grænseproduktprincip og modtager aflønning i et fast forhold (imellem sektorerne); (3) forbruget be-

Dette er nu sket med udsendelsen af bogen: *Danske pengeforhold 1914-1936*. Under udarbejdelsen af dette værk har Nationalbanken givet Cohn husly, og forfatteren har haft uhindret adgang til bankens arkiver. Alene dette giver bogen krav på interesse, og Cohn har kunnet drage mange morsomme ting frem, f.eks. at Bank of England i dagene omkring guldsuspensionen i 1931 skrev til Nationalbanken: »As to the future, I can tell you no more than you can judge for yourself about the probable course of events«. Det bedste i bogen er iøvrigt de mange morsomme skildringer af de politiske beslutninger. Navnlig gives der en god beskrivelse af spillet omkring konverteringspolitikken 1933-1935.

Hovedindtrykket af bogen bliver Cohns berettigede forsøg på at pille glorien af professor Axel Nielsen. Hvor mærkeligt det end lyder for yngre økonomer, førtes der umiddelbart efter den første verdenskrig en hidsig debat imellem på den ene side universitetets mest ansete økonom, professor Axel Nielsen, som troede på diskontopolitikken og forlangte den anvendt til værn for pengeværdien, og på den anden side Nationalbankens ledelse, repræsenteret ved dr. jur. C. Th. Ussing, der dels betvivlede diskontopolitikens effektivitet, dels var uvillig til at lade hensynet til pengeværdien gå forud for hensynet til produktion og beskæftigelse.

Cohn er nu som før på Nationalbankens parti, og Axel Nielsen får læst og påskrevet. Professoren betegnes »Nielsen«, hans sprogbrug kaldes »urimeligt vigtig« og hans krav til den økonomiske politik afvises som slet og ret urealistiske. Man kunne have ønsket, at Cohn havde begrundet denne afvisning lidt nøjere. Læseren bliver ikke rigtig klar over, om Cohns afvisning skyldes tvivl om diskontopolitikens effektivitet eller tilslutning til Ussings ord om, at »produktionsbeskyttelsen« måtte gå frem for »seddelbeskyttelsen«.

Det er anmelderens opfattelse, at Ussing havde ret. Dels fordi diskontopolitikken næppe er så effektiv, som Axel Nielsen troede. Dels fordi hensynet til pengeværdien

ikke kunne motivere en diskontopolitik, som skabte større arbejdsløshed på et tidspunkt, hvor den sociale uro kom til udbrud i mange europæiske lande, hvor de danske syndikalister havde et stærkt greb i arbejderne, og hvor den politiske påskekrise havde bragt gemytterne i kog. Først måtte der ro over feltet; siden kunne man tage spørgsmålet om pengeværdien op. Axel Nielsen har i sin Bankpolitik II (side 479) skrevet, at eftertiden let kunne få det indtryk, at Ussing stod ganske uden kendskab til tidens penge- og kreditteori. Det er der vist ikke mange, som tror. Derimod har nogle fået det indtryk, at Axel Nielsen stod ganske uden kendskab til, at den pengepolitiske afgørelse er en kompliceret hensyntagen til en lang række økonomiske og politiske mål, hvoriblandt pengeværdiens opretholdelse nok er vigtigt, men ikke nødvendigvis det vigtigste.

*Erling Olsen**

* Lektor ved Københavns Universitet.

Leif Johansen: A Multi-Sectoral Study of Economic Growth, North-Holland Publishing Company, Amsterdam 1960. 177 sider. Pris: Fl. 17.

Dette er en bemærkelsesværdig bog. Der opbygges en vækstmodel, hvor såvel produktions- som forbrugssiden indeholder en specificeret sektoropdeling. Noget sådant er ikke set før, i det mindste ikke i præcis form og med mange sektorer. Men – endnu vigtigere – alle parametre estimeres således at forf. kan anvende modellen på en konkret økonomi: Norge i begyndelsen af 50'erne.

Indledningen præsenterer undersøgelsen, giver en (for) kort litteraturoversigt (ef. forf.s oversigt i *Statsøkonomisk Tidsskrift*, 1958) samt beskriver modellens vigtigste forudsætninger. Blandt disse er (1) fuld beskæftigelse af produktionsfaktorerne; (2) kapital og arbejde fordeles på sektorer uden lags efter et grænseproduktprincip og modtager aflønning i et fast forhold (imellem sektorerne); (3) forbruget be-

skrives alene ved priser og indkomster; (4) investering, befolkningsændringer og tekniske fremskridt er exogent bestemt.

Med kapitel 2 har forf. haft en god idé, idet han giver en fremstilling af bogens store model i mere enkel udgave. Det enkle kommer ved, at der – på linje med de fleste vækstmodeller – alene er én producerende sektor. Herved opnås dels, at man senere kan se, hvilke nye bidrag der opnås ved en fler-sektor model, og dels lettes forståelsen af den store model i kapitel 3. En-sektor modellen opbygges på grundlag af en produktionsfunktion, en forbrugsfunktion samt en forudsætning om, at arbejde og kapital aflønnes som foran nævnt. Import af varer, som ikke produceres i indlandet, forudsættes at bevæge sig parallelt med produktionen, og reinvesteringerne er proportionale med kapitalapparatet. Endelig forudsættes forbruget at være lig befolkningstallet gange gennemsnitligt forbrug, som på sin side afhænger af priser (på hjemmemarkedsvaren og importvaren) og gennemsnitlig forbrugsudgift. Kommentarerne til modellens resultater kunne uden skade have været lidt mere detaljerede. Dette er nemlig muligt i en så simpel model, og forf. kunne meget vel have hjulpet læseren til at forstå, f. eks. hvorfor en prisstigning på importen får renten til at falde.

Den store model indeholder 86 endogene variable og et tilsvarende antal ligninger samt 46 exogene variable. En model af denne størrelse bliver let uoverskuelig, men overblikket klares (jfr. den udmærkede tabel (3.4;1)). Modellens variable er vækstrater; det gælder i hvert fald i den reducerede form. På produktionssiden anvendes Cobb-Douglas funktionen (med ændringer i teknik exogent indføjet), men med Leontief funktioner for forbruget af råvarer og hjælpestoffer. På forbrugssiden forudsættes (jfr. kap. 6) uafhængighed i nytten, hvorved den samlede nyttefunktion bliver additiv i de enkelte varer: $U(Y_1, Y_2, \dots) = U_1(Y_1) + U_2(Y_2) + \dots$ (Y 'erne er forbruget af de enkelte varer).

Det egentlig bemærkelsesværdige ved

dette arbejde er imidlertid, at ved en ofte snedig og ofte grov udnyttelse af statistisk materiale lykkes det forf. at bestemme såvel produktions- som efterspørgselsstrukturen (kap. 4-6), således at modellen (i kap. 7) kan gøres klar til brug: Ændringer i exogene variable indsættes og virkningen på endogene variable (til hvilke priserne hører) kan aflæses. Ved løsning af modellen blev en 86×86 matrix inverteret direkte.

Det er ofte vanskeligt på grund af de simultane sammenhænge at »forstå« et givet resultat. For denne models vedkommende er forf. ofte lidt mere villig til at hjælpe læseren jfr. eksempelvis bemærkningerne om virkningen af tekniske fremskridt på arbejdsstyrken i landbruget, side 129-130. Men flere kommentarer ville dog være ønskelige, jfr. f. eks. de mærkværdigt små tal for tilbageslag i en produktionssektor, som vises i tabel (7.3.4;3); kommentarerne hertil (side 123) er få og små.

I kap. 8 udsættes modellen for den simple, men talende prøve, at indsætte faktisk observerede værdier for de exogene variable og sammenholde modellens svar med den faktisk observerede udvikling. Det går forbløffende godt – forbløffende, dels fordi der af mangel på data er brugt grovfil ved estimeringen, og dels fordi modellen jo også i sig selv har åbenbare svagheder.

Det er klart, at med en så detaljeret, fuldt estimeret model er det væld af oplysninger, som løsningsmatrixen indeholder, næsten ubegrænset. Her er stof til besvarelse af mangfoldige spørgsmål, hvoriblandt her kun vælges ét, som er aktuelt, og som forf. da også har stillet (side 160-62): Hvor stor en del af stigningen i realproduktet pr. år kan (omkring 1950) henføres til de tre faktorer: Stigning i kapitalmængden, stigning i arbejdsstyrken og forbedret teknik? Forf.s svar er (med afrundede procenter) henholdsvis 60 pct., 10 pct. og 30 pct. Odd Aukrust og Juul Bjerke fandt i sin tid (*Income and Wealth, Series VII*) godt 30, 15 og 50-55 pct. Forf. lader os igen i stikken, for så vidt som han ikke forkla-

rer, hvorfor hans model (formentlig på grund af visse sammenhænge, som Aukrust og Bjerke ikke har med) giver så afvigende resultater. På forhånd vil man dog vel ikke være i stand til at afgøre, hvorvidt en total model ville formindske den andel som tilskrives tekniske fremskridt. Hvad ligger der bag?

Det gælder for dette som for alle bogens resultater, at der bygges på iagttagelser, som er mere end 10 år gamle. Det ville derfor være meget ønskeligt, hvis en sådan bog hele tiden kunne blive bragt up to date. Optimistisk kan man måske regne med, at den tid vil komme, hvor det betragtes som lige så vigtigt at udsende nye udgaver af et sådant arbejde som af *Statistisk Årbog*.

I indledningen ironiserer forf. over økonomers almindelige »vasken hænder« og siger om sit eget arbejde: »The data and the quantitative analysis do serve the purpose of illustrating the method and the model. But, at the same time, if I were required to make decisions and take actions in connection with relationships covered by this study, I would (in the absence of more reliable results, and without doing more work) rely to a great extent on the data and the results presented in the following chapters«. – Skulle nogle mene, dette er et dristigt standpunkt, så læs bogen og bliv overbevist.

P. Nørregaard Rasmussen.*

* Dr. polit., professor ved Københavns Universitet.

Albert O. Hirschman: The Strategy of Economic Development, Yale University Press, New Haven, 1958. 217 sider.

Man kan begrunde, at denne forsinkede anmeldelse kommer nu under henvisning til, at Hirschmans bog netop er kommet i en billigudgave (på samme forlag – pris § 1.45). Men man kan også (og bedre) henviser til, at Hirschmans bog er et centralt arbejde, som under alle omstændigheder bør kendes af tidsskriftets læsere. Når her til kommer, at fremstillingen er både klar og lidet »teknisk«, således at de fleste økonomer med stort udbytte vil kunne læse bogen, turde flere undskyldninger for at

anmelde et 4 år gammelt arbejde være overflødige.

Den bærende idé i Hirschmans bog er, at i u-landene findes potentielle muligheder såvel i form af arbejdskraft og naturgivne ressourcer som i form af (potentiell) opsparing. Det, der mangler, er kort udtrykt Schumpeters kaptajner, store og små. (Forf. kunne have erkendt sin gæld til Schumpeter noget mere. Hirschmans teorier findes langt fra alle hos Schumpeter. Men det hele ligger dog i umiddelbar forlængelse af sammes hovedbidrag: Idéen om industri-kaptajnen, som bryder, eller udvider, den cirkulære proces. – Schumpeters *Theory of Economic Development* er iøvrigt også lige udkommet i billigudgave).

Forf. har ud fra dette hovedsynspunkt sat sig som opgave at fortælle, hvorledes u-landenes onde cirkel kan brydes. Den altoverskyggende idé er her, at man må føre en økonomisk politik, som skaber en uligevægt, som på sin side vil lokke foretagere, og hvad dertil hører af fantasi og kombinationsevne, frem af busken.

To eksempler kan måske illustrere Hirschman's tanker. Hvis man ikke griber ind, vil en begyndende udviklingsproces hurtigt få importen af en lang række varer til at vokse i hastigt tempo. Denne proces skal man, argumenterer forf., blot lade løbe, indtil importen har nået et vist, måske temmelig højt niveau. Man skal så lukke af overfor udlandet. Der findes nu et marked, og nu – men ikke på et tidligere tidspunkt – vil fortjenstmulighederne være så store, at en foretager vil lade sig friste og begynde at producere (jfr. kap. 7 såvelsom pp. 166-76). – Man savner i denne (som i andre forbindelser) en påvisning af, at »purringstærsklen«, i almindelighed ligger højere i et u-land: Profitten skal være stor før den lokker til foretagervirksomhed, lønforskelle skal være store, før arbejdsudbuddet reagerer, o.s.v.

Et andet karakteristisk eksempel er forf.'s syn på befolkningsproblemet. Det er her almindeligt at hævde, at en vækst i per capita indkomst vil blive efterfulgt af en befolkningsstigning, hvorefter man –